

ETICKÝ KODEX PRO REALIZACI PROJEKTU SBÍRKY ORÁLNÍ HISTORIE „ROZHOVORY S PAMĚTNÍKY“

Tento Etický kodex byl vypracován na základě Etického kodexu České asociace orální historie, o. s., k jehož principům se hlásí. Obsahuje základní etické principy a pravidla orálně-historického výzkumu a standardizovaný pracovní postup při natáčení rozhovorů a práce s narátorem.

ÚVOD

Židovské muzeum v Praze v rámci projektu sbírky orální historie „Rozhovory s pamětníky“ natáčí, shromažďuje a zpřístupňuje osobní příběhy pamětníků-přeživších šoa a jejich potomků. Uchovává jejich autentická svědectví pro budoucí generace. Cílem projektu je dokumentovat osudy Židů v době 2. světové války i jejich životy po válce a podávat osobní svědectví o realitě a praktikách totalitarismu. Sběrka orální historie Rozhovory s pamětníky slouží pro vědecké, badatelské a studijní účely. Je spravována v souladu se základními etickými principy a pravidly orálně-historického výzkumu. Židovské muzeum v Praze při realizaci projektu sbírky orální historie „Rozhovory s pamětníky“ využívá metodu orální historie a dodržuje etická pravidla a povinnosti nejen vůči narátorům, ale i široké veřejnosti. Pro účely tohoto etického kodexu a pravidel se rozumí:

ZÁKLADNÍ POJMY

ŽMP – Židovské muzeum v Praze.

Orální historie – metoda využívaná současnou historiografií i jinými společenskovědními obory. Hlavní princip spočívá v osobní výpovědi narátora, který popisuje své prožitky, svědectví, zážitky a zkušenosti z historických událostí minulosti.

Sběrka orální historie „Rozhovory s pamětníky“ – sbírka rozhovorů s pamětníky-přeživšími šoa (tzv. 1. generace) a jejich potomky (tzv. 2. generace). Systematicky budována je v ŽMP od roku 1990. Sběrku tvoří zvukové nebo zvukově-obrazové záznamy, přepisy rozhovorů, editované a autorizované přepisy rozhovorů.

Narátor – pamětník, který sděluje svůj příběh.

Tazatel – pracovník ŽMP, který realizuje projekt orální historie včetně vedení strukturovaného rozhovoru s narátorem a pořizování jeho zvukového či zvukově obrazového záznamu.

Zvukový záznam či zvukově obrazový záznam – záznam rozhovoru s narátorem natočený tazatelem na diktafon či kameru.

Přepis rozhovoru – textový přepis záznamu rozhovoru bez editace.

Editovaný a autorizovaný přepis rozhovoru – je znění editovaného přepisu rozhovoru poté, co jej narátor zkontroloval, případně upravil a následně schválil jako konečné znění textového přepisu určené k trvalému uložení či ke zveřejnění.

Dohoda o účasti na projektu orální historie Židovského muzea v Praze a o poskytnutí práv – dohoda, která upřesňuje realizaci projektu orální sbírky „Rozhovory s pamětníky“ a specifikuje práva narátora a ŽMP ve vztahu ke konkrétnímu poskytnutému rozhovoru. Na základě této dohody narátor stanovuje své přání o tom, v jaké podobě bude editovaný a autorizovaný přepis rozhovoru zveřejňován (v anonymizované podobě či v plném znění).

Registrační list – formulář určený k evidenci badatelů, kterým ŽMP umožnilo nahlížení a studium editovaných a autorizovaných přepisů rozhovorů z orální sbírky „Rozhovory s pamětníky“.

Řád pro studium a využívání sbírky orální historie „Rozhovory s pamětníky“ Židovského muzea v Praze – vnitřní předpis Židovského muzea v Praze, který stanovuje základní pravidla pro nahlížení a studium editovaných a autorizovaných přepisů rozhovorů ze sbírky orální historie „Rozhovory s pamětníky“.

ZÁKLADNÍ ETICKÉ PRINCIPY A PRAVIDLA ORÁLNĚ-HISTORICKÉHO VÝZKUMU

ŽMP a tazatel se při realizaci projektu řídí následujícími etickými principy a pravidly orálně-historického výzkumu:

1. ŽMP a tazatel vysoce oceňují a respektují vůli narátora poskytnout Židovskému muzeu v Praze rozhovor. Berou na vědomí mimořádnou závažnost a citlivost problematiky šoa a totalitarismu.
2. Natáčení rozhovoru realizuje ŽMP na své náklady.
3. Tazatel sdělí narátorovi účel, význam a cíle projektu orální historie, do něhož narátor přispívá svým příběhem.
4. Tazatel vysvětlí práva narátora při vzniku nového historického pramene, tedy zejména práva narátora na autorizaci textu a anonymizaci osobních údajů apod.
5. Tazatel vysvětlí narátorovi způsob uložení historického pramene, který vznikne z natáčení rozhovoru a jeho případné budoucí využití v rámci ŽMP (zvukový či zvukově-obrazový záznam, přepis rozhovoru, editovaný a autorizovaný přepis rozhovoru budou uloženy v ŽMP).
6. Natáčení rozhovoru s narátorem zaznamenává tazatel prostřednictvím zvukového nebo zvukově-obrazového nahrávacího zařízení, nejčastěji na diktafon či kameru.
7. ŽMP uzavře s narátorem *Dohodu o účasti na projektu orální historie Židovského muzea v Praze a o poskytnutí práv (dále jen „Dohoda s narátorem“)*, která upřesňuje realizaci projektu a využití poskytnutého rozhovoru. Smlouva obsahuje ustanovení, která respektují případné přání narátora zůstat v anonymitě či omezit přístup k editovanému autorizovanému přepisu rozhovoru.
8. Informace, které získá tazatel v rámci rozhovoru, jsou považovány za důvěrné, pokud nejsou narátorem odsouhlaseny k zpřístupnění či zveřejnění.
9. Tazatel vždy přistupuje k svěřeným citlivým informacím (týkajícím se zejména náboženského vyznání, sexuální orientace, sociálního postavení, věku apod.) s maximálním respektem a zodpovědně.
10. Tazatel v průběhu rozhovoru s narátorem pečlivě probírá jednotlivá témata a otázky výzkumného záměru, avšak bez toho, aby měl narátor pocit nátlaku. Etický kodex nepřipouští, aby se tazatel dopouštěl manipulace, vstupoval do názorových sporů a polemik, pokládal narátorovi otázky nahrávající senzaci či dezinterpretaci, nebo otázky vůči narátorovi dehonestující.
11. Tazatel je profesionálně a morálně způsobilý k vedení rozhovoru s narátorem. Tazatel disponuje odpovídajícími odbornými znalostmi problematiky dějin šoa a historie Židů ve 20. století a v tomto směru se neustále vzdělává.
12. ŽMP zajistí trvalé a bezpečné uložení a uchování zvukových či zvukově-obrazových záznamů, přepisů rozhovorů a editovaných přepisů rozhovorů, aby nedošlo k jejich zneužití.
13. ŽMP umožňuje zpřístupnění editovaných a autorizovaných přepisů rozhovorů odborné a laické veřejnosti pouze v rozsahu a míře stanovené Dohodou s narátorem.
14. Realizace projektu sbírky orální historie „Rozhovory s pamětníky“ probíhá v souladu se zněním Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu

těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) a souvisejících obecných předpisů (především zákon č. 110/2019 Sb., O ochraně osobních údajů) a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

STANDARDIZOVANÝ PRACOVNÍ POSTUP PŘI NATÁČENÍ ROZHovorŮ A PRÁCE S NARÁTOREM

První kontaktování narátora

1. ŽMP získává kontakty na vhodné narátory prostřednictvím židovských obcí, vlastním oslovováním narátorů, doporučením, z periodického tisku, literatury apod.
2. ŽMP kontaktuje vhodné osoby a seznámí je s popisem a cílem projektu orální historie.
3. Jakmile narátor souhlasí s účastí na projektu orální historie a s pořízením záznamu rozhovoru, je možné přistoupit k realizaci projektu.
4. Narátor zpravidla určuje místo, datum a čas natáčení rozhovoru.
5. Rozhovor s narátorem vede a natáčí tazatel.
6. Tazatel seznámí narátora s jeho právy (zejm. s právem narátora na autorizaci textu a anonymizaci osobních údajů).

Záznám rozhovoru

1. Tazatel zaznamená na začátku záznamu rozhovoru základní pasportizační údaje: jméno a příjmení narátora (případně dívčí jméno, dřívější příjmení) a jméno a příjmení tazatele, místo a datum vedení rozhovoru.
2. Probíhá vlastní natáčení rozhovoru na diktafon či kameru.
3. Pokud je potřeba vzhledem k rozsahu rozhovoru či např. kvůli indispozici narátora další natáčení, je domluveno pokračování a další termín natáčení.
4. Tazatel zaznamená i nonverbální projevy a pocity narátora (např. nejistota, upřímnost, žert, omyly apod.), které jsou pro komplexní pochopení výpovědi narátora relevantní, aby mohly být později zahrnuty do textovém přepisu rozhovoru.
5. Tazatel zprostředkuje uzavření Dohody o účasti na projektu orální historie Židovského muzea v Praze a o poskytnutí práv mezi narátorem a ŽMP.

Přepis, editace a autorizace rozhovoru

1. Zvukový záznam rozhovoru je následně přepsán do textové podoby a editován, čímž vzniká editovaný přepis rozhovoru.
2. Editovaný přepis rozhovoru je odeslán narátorovi ke kontrole, připomínkám a následně k autorizaci, která je provedena ve formě souhlasu se zněním textového přepisu rozhovoru.

Uložení a využívání rozhovorů

1. ŽMP uloží zvukový nebo zvukově-obrazový záznam, přepis rozhovoru a editovaný přepis rozhovoru ve sbírce orální historie „Rozhovory s pamětníky“ v Úseku dokumentace šoa.
2. ŽMP je oprávněno poskytovat badatelům pouze editovaný a autorizovaný textový přepis rozhovoru (všechny ostatní záznamy ŽMP využívá výhradně pro vlastní účely).
3. ŽMP je oprávněno využívat zvukový nebo zvukově-obrazový záznam a zpracovaný, tedy editovaný a autorizovaný, přepis rozhovoru pro vědecké, badatelské, osvětové a výstavní účely v rozsahu a míře stanovené narátorem na základě Dohody o účasti na projektu orální historie Židovského muzea v Praze a o poskytnutí práv.